

HELSINKI COMMITTEE FOR HUMAN RIGHTS

КВАРТАЛЕН ИЗВЕШТАЈ ЗА ЧОВЕКОВИТЕ ПРАВА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

АПРИЛ – ЈУНИ 2013

СОДРЖИНА

ЈАВНИ НАСТАНИ И ПОВРЕДИ НА ДЕМОКРАТСКИТЕ ПРИНЦИПИ

- Локални избори 2013: Повреди на избирачко право
- Универзитет за информатички науки и технологии „Свети Апостол Павле“ – Охрид
- Повреди на право на здружување и насилни протести
- Лустрација
- Заштита на пациенти

ПОЛИЦИСКО ПОСТАПУВАЊЕ И ЗАТВОРЕНИ ИНСТИТУЦИИ

- Полициска тортура во Охрид
- Полициско малтретирање во службата во населбата Топаана
- Полициска тортура во КПУ Идризово

ДИСКРИМИНАЦИЈА

- Дискриминација кон жените и повреди на права

Ј У Л И 2013

ЈАВНИ НАСТАНИ И ПОВРЕДИ НА ДЕМОКРАТСКИТЕ ПРИНЦИПИ

ЛОКАЛНИ ИЗБОРИ 2013: ПОВРЕДИ НА ИЗБИРАЧКО ПРАВО

Хелсиншкиот комитет ги проследи локалните избори во целост и им овозможи на граѓаните да пријавуваат повреди на избирачкото право на терен и во канцеларијата на Комитетот. Како и за првиот, така и за вториот и третиот изборен круг, Комитетот констатира повреди на избирачкото право од информациите добиени од граѓаните. Во однос на повредите на избирачкото право кое воедно преставува неприкосновено политичко и граѓанско право согласно Уставот на Република Македонија и меѓународните документи Комитетот констатира дека изборниот процес во одреден дел не беше спроведен на слободен, фер и демократски начин во однос на начелото за неповредливост и тајност на избирачкото право. Во тој поглед согласно наводите во претставките на граѓаните избирачкото право беше нарушено преку форми на притисок и манипулација на Изборниот законик преку:

- Агитација од страна на членови и симпатизери на политички партии пред изборно место
- Нарушување на изборен молк преку достава на рекламни материјали во станбени објекти
- Издавање на лични документи, вршење на услуги и пренесување на жители од градот Пустец, Република Албанија до гласачки места во општина Центар
- Заплашување на граѓани и акредитирани набљудувачи од политичка партија и набљудувачи од невладини организации
- Поткуп на гласачи
- Несоодветно обележување на гласачки кутии и гласно читање на лични податоци од страна на членови на изборните комисии
- Притисок врз граѓани вработени во јавни установи и нарушување на неповредливост и тајност на избирачкото право
- Присуство на полициски службеници во избирачко место

Најголемиот дел од повредите беа констатирани во Општина Центар. Комитетот ги повикува надлежните институции да ги истражат наводите и дознаат фактите за жителите од градот Пустец, Република Албанија со цел спречување политичка манипулација преку Изборниот законик и луѓето кои беа вклучени во процесот, унапредување на законодавната рамка и овозможување на слободни, фер и демократски избори во Република Македонија.

Комитетот со жалење констатира дека во Република Македонија избирачкото право на граѓаните сеуште се загрозува од страна на директни учесници во изборниот процес односно политичките партии и активисти. Имајќи ја предвид целокупната изборна атмосфера нарушувањето на тајноста и неповредливоста на избирачкото право укажува на демократски дефицит во системот а, со тоа и нарушување на развојот на демократијата во Република Македонија.

**УНИВЕРЗИТЕТ ЗА ИНФОРМАТИЧКИ НАУКИ И ТЕХНОЛОГИИ „СВЕТИ
АПОСТОЛ ПАВЛЕ“ – ОХРИД**

Следејќи ја состојбата во образовниот систем, посебно кога е во прашање работата на универзитетите, нивното автономно работење и почитувањето на одредбите од Законот за високо образование, Хелсиншкиот комитет постапуваше по барање за правна помош од страна на професори од државниот Универзитет за информатички науки и технологии „Свети Апостол Павле“ – Охрид. Овој случај е познат во пошироката јавност, поради наводите од група професори за незаконски избор на ректорот на универзитетот.

Од страна на барателот, лицето Рубин Земон, професор на државниот универзитет ни беа доставени и решение од Државниот просветен инспекторат-Скопје и решение на Министерството за образование, Комисијата за одлучување по жалби изјавени против одлуки на Државниот просветен инспекторат. Хелсиншкиот комитет ги разгледа овие документи и констатираше дека од страна на државните просветни инспектори бил извршен вонреден инспекциски надзор на државниот универзитет „Свети Апостол Павле,, – Охрид, при што биле утврдени низа неправилности во работењето на Универзитетот, како од аспект на изборот на ректор, декани, професори и соработници на факултетот, така и од аспект на вработување на професори без нострифицирана диплома. Во однос на изборот на ректорот, Државниот просветен инспекторат констатирал дека изборот е спротивен на член 134 од Законот за високо образование во делот на рокови за кои се врши избор на доцент, вонреден и редовен професор за време од 5 (пет) години, како и член 136 од истиот закон, во делот во кој се наведува дека за предвремен избор во повисоко звање треба да постои иницијатива на најмалку два института, односно катедри, а во документацијата такви или слични дипломи немало, а изборите биле извршени без нострифицирана диплома. Исто така, била повредена и постапката за избор на ректор, каде наместо со непосредно и тајно гласање, ректорот бил избран врз основа на електронско гласање. Универзитетот имал рок од 8 (осум) дена да ги отстрани констатираните незаконитости, со поука дека жалбата не го спречува извршувањето на решението.

Од страна на Универзитетот била поднесена жалба до Министерството за образование, Комисијата за одлучување по жалби изјавени против одлуки на Државниот просветен инспекторат, кој го поништил решението на Државниот просветен инспекторат во целост. Имено, Комисијата утврдила дека нема неправилности во работењето на Универзитетот и одговори дала во однос на именувањето на деканите и нострификацијата на дипломите. Но, во решението, не може да се утврди објаснување за делот за изборот на ректорот на Универзитетот и прекршувањето на законските и статутарните одредби при овој избор. Комисијата има наведено дека импоклонила верба на доказите приложени и за останатите жалбени наводи на Универзитетот, со оглед дека од страна на Универзитетот не се прекршени одредбите од Законот за високо образование.

Хелсиншкиот комитет смета дека во предметното решение Комисијата недоволно се осврнала на констатираните неправилности на државните инспектори околу постапката за избор и именувањето на ректорот на Универзитетот. Нивното решение

е поништено во целост, а сепак не се дадени конкретни причини во делот на повредите за изборот на ректорот кои докази ги земала предвид Комисијата и утврдила дека во овој дел нема неправилности. Исто така, нема објаснување дали Универзитетот постапил согласно решението во рокот од 8 дена, со оглед дека жалбата не го одложува извршувањето на решението, а Комисијата својата одлука ја донела по изминувањето на неполн месец од зададениот рок за отстранување на неправилностите. Сметаме дека постапувањата на Универзитетите спротивно на Уставот на Република Македонија и Законот за високо образование, посебно кога се работи за избор на управата и на професорите во Универзитетите се недозволиви, поради тоа што истите влијаат на квалитетот на образовниот процес. Затоа бараме органите за надзор темелно да ги истражуваат сите случаи во кои постојат индикации за вакви прекршувања, со почитување на принципот на неселективност во постапувањето и почитување на автономијата на Универзитетите.

ПОВРЕДИ НА ПРАВО НА ЗДРУЖУВАЊЕ И НАСИЛНИ ПРОТЕСТИ

Хелсиншкиот комитет во изминатиот период посветува големо внимание во однос на повреди на право на здружување и слобода на изразување преку форма на протест или јавен собир. Во тој поглед, во изминатите три месеци Комитетот проследи неколку протести за време на кои полицијата реагираше ненавремено или непрофесионално.

Мирни протести на средношколци за укинување на „Екстерно тестирање“

Првиот мирен протест на средношколци за укинување на „Екстерно тестирање“ беше одржан на 24 мај во Скопје и други градови во Република Македонија. Неколку ученици се произнесоа дека поради најавениот протест биле под закани и уцени од страна на просветни работници и директори на образовни установи со цел да не протестираат против одлуката за „Екстерно тестирање“. За време на одвивањето на протестот полициските службеници беа бавни во обезбедување на сообраќајот со што беше загрозна безбедноста на учесниците, иако протестот бил пријавен. На вториот најавен протест кој се оддржа на 24.05.2013 средношколците се соочија со притисок од страна на непознати лица кои кружеа околу учениците додека протестираа пред Министерството за образование со темни очила, по што се упатија во групата, извадија партиско знаме на една политичка партија, се фотографираа и заминаа. Подоцна, поголема група непознати лица се обидоа да предизвикаат немир и ја нападнаа групата која протестираше со камења при завршување на протестот кај хотелот „Бристол“. Откако групата се даде во бегство, претставник на Комитетот извести еден од полициските службеници кој повика полициско засилување кое ги лоцираше сторителите во непосредна близина на „Домот на инвалиди“ на ул. „Даме Груев“. Непознато е дали спрема овие лица е покрената прекршочна или кривична постапка за смеќавање на јавен собир.

Насилни протести– граѓанско неформално движење „Веритас“

Претставници на Комитетот констатираа низа недоследности во однесувањето на граѓаните кои го изразуваа своето негодување за наводното стопирање и рушење на изградбата на црквата Свети Константин во Општина Центар. Имено, иако градоначалникот на Општина Центар ја извести јавноста дека изградбата на посочениот објект нема да биде стопирана или срушена, сепак граѓаните се упатија пред Општината на протест. За кратко време потоа мирните протести ескалираа со тоа што демонстрантите влегоа во дворот на Општината со тоа што ја искршија надворешната ограда. По упадот реагираше поцијата без примена на физичка сила притоа неприведувајќи или идентификувајќи ниту едно лице што е спротивно на спротивно на чл.47, ст.4 од Законот за полиција на РМ. Протестот продолжи до доцните попладневни часови, беше проследен со изразен говор на омраза на национална и политичка основа и антисемитистички поздрави - отсечно поздравување со рака, познато како „хаил“. Поради повременото каменување на зградата беше причинета и материјална штета врз јавниот имот. во ниту еден од нападите не беше приведен ниту еден учесник. Покрај горенаведените повреди, претставниците на Комитетот забележаа значително количество на алкохол помеѓу демонстрантите спротивно на член 5 од Законот за јавните собири.

ЛУСТРАЦИЈА

Процесот на лустрација и во извештајниот период продолжи да се одвива на начин кој само ја потврдува повеќепати потенцираната констатација дека власта овој процес го користи за справување со политичките противници и со сите оние што имаат критички став спрема политиките на актуелната власт. Воедно, случаите кои во изминатиот период беа предмет на постапување на Комисијата за верификација на фактите, го илустрираа и непрофесионалниот начин на работење на штета на честа и угледот на граѓаните.

Имено, во случајот на Петар Карајанов со Решение **бр. 07-908/1 од 27.5.2013** беше утврдено дека „соработувал со органите на државната безбедност во својство на таен соработник“ при што како доказ за неговите активности беше користено досие на друго лице со исто име и презиме. Фактите за сторената грешка се неспорни и транспарентни имајќи ги предвид основните податоци за „другиот Петар Карајанов“. Меѓутоа, Комисијата за верификација на фактите и покрај јавно презентираниите неправилности и укажувањата на Хелсиншкиот комитет, сепак остана на донесеното решение поради што лицето Петар Карајанов во законскиот рок поднесе Тужба до Управниот суд на Република Македонија.

Комисијата за верификација на фактите во истиот период го лустрираше и професорот и поранешен министер за внатрешни и надворешни работи Љубомир Д. Фрчковски со Решение 07-907/1 од 27.05.2013 утврдувајќи дека истиот бил наредбодател и корисник на информациите од органите на државната безбедност, во времето кога ја извршувал функцијата министер за внатрешни работи. Со овој акт на лустрација Комисијата за верификација на фактите само ја потврди тенденцијата да се гонат и етикетаат сите критичари на актуелната власт без притоа да се води сметка

за основната функција и цел која ја има законот за лустрација согласно меѓународните стандарди.

Процесот на лустрација и во периодов беше обележан со лустрација на починати лица како што беше случајот на истакнатиот македонски писател Славко Јаневски, што говори за веќе транспарентна политика на гонење на истакнати дејци од поранешниот систем и покрај тоа што лустрирањето пред се има за цел спречување на лица кои во поранешниот систем ги кршеле човековите права и слободи, во актуелниот систем да вршат јавна функција. Реагирајќи на лустрацијата на Славко Јаневски, веднаш потоа беше лустриран и академик Томе Серафимовски и писателот Божин Павловски со што беше очигледно намерата да бидат казнети за јавно изречената осуда на лустрацијата на Славко Јаневски.

Со ова, извршната власт, преку Комисијата, упорно и дрско продолжува со кршењето на Уставот и одлуките на Уставниот суд на Македонија (особено во делот на важење на законот по 1991 година), игнорирање на мислењето на Венецијанската комисија од 2012 година и препораките содржани во Резолуцијата на Советот на Европа 1096 (1996). Процесот на лустрација во Македонија со овие чиновници потполно се измести од својата морална основа и е во спротивност со сите стандарди врз кои треба да се води овој процес кој се претовари во отворен „лов на вештерки“ и бркање од работа на професори и интелектуалци како во мрачните денови на комунизмот и едноумието.

Хелсиншкиот комитет уште еднаш би сакал да потсети на укажувањето на Советот на Европа дека процесот на расчистување со минатото мора да биде заснован врз принципите на законитост и правичност. Наспроти ваквите постулати, процесот на лустрација во Македонија е класичен пример за инквизиторска постапка во која обвинетите лица воопшто не се сослушуваат и немаат можност да се бранат. Како последица, за низа професии како новинари, професори, академици и други, резултатот од оваа постапка е еднаков со казнената санкција од Кривичниот законик – забрана за вршење професија, дејност или должност. Ваквиот став е содржан и во неколку пресуди на Европскиот суд за човекови права.

Поради сите наведени причини, Хелсиншкиот комитет ќе продолжи активно да ги штити основните права и слободи на сите недолжни жртви на неуставниот процес на лустрација. Доколку Управниот суд не ја обезбеди тајноста на личните податоци, заштитата на личниот интегритет, почитувањето на приватноста, семејниот живот, достоинството и угледот, Комитетот е убеден дека правдата ќе биде задоволена пред Европскиот суд за човекови права.

ЗАШТИТА НА ПАЦИЕНТИ

Законот за заштита на правата на пациентите¹ предвидува одредени заштитни механизми кои стојат на располагање на пациентите при користењето на

---

¹ „Службен весник“ на РМ бр.82/08, 12/09 и 53/11.

здравствената заштита. Во тој правец, во член 37 ст.1 и ст.2 од законот е предвидено дека болничките установи треба да формираат внатрешни контролни тела, односно комисија за контрола на квалитетот на здравствената заштита, како и комисија за етички прашања која ќе расправа за прашања на медицинската етика. Составот, надлежностите и одговорностите на овие внатрешните контролни тела треба да бидат уредени согласно статутот на здравствената установа. Покрај овие тела, членот 44 од истиот закон определува дека здравствената установа е должна да дава правни совети и правна помош на пациентите во однос на остварувањето и заштитата на нивните права.

Меѓутоа, случајот на лицето Шаип Мемети е случај кој сведочи за тоа дека механизмите кои се воспоставени согласно овој закон не се применуваат целосно во пракса, при што се доведуваат во прашање правата на пациентите при користењето на здравствената заштита. Имено, поради здравствени проблеми лицето Шаип Мемети се лекува на ЈЗУ „Универзитетската клиника за неврологија“ во Скопје, при што во околности кога имал потреба од медицинска помош, бил исфрлен надвор од одделението на клиниката и незадоволен од односот на персоналот за овој настан, истиот се обратил до надлежните органи со цел преземање мерки од страна на истите и утврдување одговорност на медицинскиот персонал за нивниот однос кон него како пациент.

Со цел заштита и унапредување на правата на пациентите, комисијата за етички прашања формирана во рамки на ЈЗУ „Универзитетската клиника за неврологија“ во Скопје, по барање на Државниот санитарен и здравствен инспекторат постапувала во овој случај, но поради немањето на правен акт со кој се регулираат надлежностите и овластувањата на оваа етичка комисија, истата не била во можност да ја утврди вистинската фактичка состојба околу настанот. Во продолжение, наместо преземање на конкретни мерки и разрешување на настанатата ситуација, оваа комисија во врска со овој случај донела заклучоци базирани на долгогодишно работно искуство на членовите на истата.

По барање на информација во врска со овој настан, Хелсиншкиот комитет беше известен од страна на Државниот санитарен и здравствен инспекторат, како одговорен за вршење на инспекциски надзор над спроведувањето на Законот за заштита на правата на пациентите, дека истиот извршил дополнителен инспекциски надзор во болничката установа, при што утврдил дека правниот акт со кој се регулираат надлежностите и одговорностите на комисијата за етички прашања е во тек на изработка. Поради ова, Хелсиншкиот комитет сака да укаже на сите надлежни органи и тела кои се грижат за заштитата и унапредувањето на правата на пациентите, целосно да го имплементираат во пракса Законот за заштита на правата на пациентите, бидејќи нецелосното имплементирање на конкретниот закон, ја доведуваат во прашање заштитата на правата на пациентите и оставаат можност истото да се случува во иднина.

ПОЛИЦИСКО ПОСТАПУВАЊЕ И ЗАТВОРЕНИ ИНСТИТУЦИИ

ПОЛИЦИСКА ТОРТУРА ВО ОХРИД

Во текот на месец април до Хелсиншкиот комитет за човекови права се обрати лицето Јане Милошоски од Охрид. Според неговите наводи кои се поткрепени со докази (нотарска изјава на сведок и медицински извештај), на 23.03.2013 година, г. Милошоски бил физички нападнат, малтретиран и понижуван од неколку полициски службеници. Посочените лица, сите вработени во Министерството за внатрешни работи, во посебната единица „Алфа“ Скопје, вечерта на ден 23.03.2013 година, еден ден пред локалните избори, во Охрид, го запреле г. Милошоски и насилно го извлекле од неговото возило. Со три патнички моторни возила, без никаква причина и образложение, околу дванаесет вооружени специјалци, со вперени автоматски пушки врз г. Милошоски му ставиле лисици на рацете, го легнале долу на асфалтот и започнале да го удираат со клоци, тупаници и со кундаците од автоматското оружје по целото тело, а додека траело физичкото малтретирање, едно од лицата со автоматска пушка ги бркало случајните минувачи кои што поминувале и се чуделе зошто го тепаат. За овој настан сведочат двајца очевидци кои што го следеле цел настан кој практично се одвивал пред нивните очи, а истите биле само неми посматрачи на она што се случувало бидејќи тие иако се обиделе да му помогнат на г. Милошоски, биле насилно избркани од наоружаните полициски службеници, при што им биле упатени пцости и закани.

Потоа, на г. Милошоски му била ставена некаква јакна на главата и насилно бил внесен во некое возило со кое што без никаква причина бил однесен во ПС ОН Охрид каде што продолжила физичката тортура, по што му се влошила здравствена состојба и бил пренесен во болницата во Охрид, а поради сериозноста на повредите, со видливи надворешни и внатрешни повреди по целото тело, бил итно пренесен во болницата во Струга каде врз него бил извршен хируршки зафат операција, а потоа бил задржан околу 15 дена на интензивно лекување во болницата во Струга. По приведувањето од страна на службените лица во СВР Охрид бил направен детален претрес на патничко возило на г. Милошоски, но по извршениот увид се констатирало дека не се најдени никакви траги за наводно сторено кривично дело по што патничко моторно возило на г. Милошоски било вратено на неговиот татко.

Полициските службеници овој случај го евидентирале како „Напад на службено лице при вршење работи на безбедноста“, што според г. Милошоски е ноторна лага, а со цел полициските службеници да се заштитат себеси од нивната злоупотреба. Во врска со ова, за Хелсиншкиот комитет е нејасно каква би била побудата на едно лице да изврши напад над дузина службени лица кои според г. Милошоски, но и според сведоците, биле наоружани со автоматско оружје. Покрај физичкото и психолошко малтретирање, според г. Милошоски, полициските службеници му го украле неговиот украсен златен ланец чија вредност изнесува околу четири илјади евра за што е составен записник и престапка во СВР Охрид.

Од сите погоре изнесени наводи, според Хелсиншкиот комитет, постои силни индикации и основано сомневање дека посочените и непознатите полициски службеници ги сториле кривичните дела Грабнување-киднапирање од чл.141 ст.2 од КЗ на РМ, Мачање и друго сурово нечовечко понижувачко постапување и казнување чл.142 ст.1 од КЗ на РМ и Нанесување на тешка телесна повреда од чл. 131 ст.4 од КЗ на РМ и за кривичното дело Злоупотреба на службената положба и овластување од чл. 353 од КЗ.

Поради таа причина, Хелсиншкиот комитет испрати претставка до Секторот за внатрешна контрола и професионални стандарди, со барање Секторот во согласност со своите законски надлежности, да преземе итни мерки за проверка на овој случај. По краткотрајната проверка, според Секторот не се утврдени прекршувања на полициските овластувања. Хелсиншкиот комитет го набљудува тековното судење во кое на г. Милошоски наместо како оштетен се јавува како обвинет.

ПОЛИЦИСКО МАЛТРЕТИРАЊЕ ВО СЛУЖБАТА ВО НАСЕЛБА ТОПААНА

На 5 мај 2013 година, во скопската населба „Топанско поле“ МВР спроведе акција за приведување на осуденото лице кое по искористување на погодноста викенд надвор од КПД Идризово не се вратило на отслужување на затворската казна. На 6 мај 2013 година во медиумите беше пренесена информација за прекумерна употреба на сила од страна на полициските службеници, учесници во акцијата за приведување. По обезбедениот контакт со дел од лицата кои преку медиумите се пожалија од начинот на кој се одвивала полициската акција, претставници на Хелсиншкиот комитет на 8 мај 2013 година во населбата „Топанско поле“ остварија разговор со овие лица. Разговорот се водеше со поголема група на граѓани, припадници на ромската етничка заедница. Четворица од нив истакнаа дека биле директни жртви на полициското постапување кое се состоело од физичко и психичко малтретирање. И покрај тоа што тие биле недољжни жртви, биле уапсени и изнесени пред истражен судија кој отворил истражна постапка во која тие биле обвинети за наводно сторено дело „напад на службено лице при вршење работи од безбедноста“, и им определил превентивна мерка „обврска обвинетите да се јавуваат во судот секој понеделник во седмицата“.

Според наводите на поголема група граѓани сведоци на настанот, на 5 мај 2013 година околу 21:00-21:15 часот на ул. 376 се појавила поголема група на припадници на полициски службеници, меѓу кои и припадници на посебни полициски единици. Веднаш потоа, полицајците организирано и молскавично почнале да ги напаѓаат граѓаните кои се затекнале на улицата. Според процена на соговорниците, во акцијата учествувале околу 50 полицајци, а во првиот момент биле напаѓани десетина граѓани. Акцијата не се одвивала само долж улицата туку полицајците, без судски налог и без да има сознанија или индикации за сторено кривично дело, влегла во 2 дома и 2 дуќана.

Во првиот дуќан направена е видео снимка² на која се гледа како полицијата напаѓа затекнати и изненадени граѓани. Во вториот дуќан напаѓани биле 3 други лица. Во едниот дом напаѓаното било едно лице кое седело на терасата од својата куќа и со ништо не ги предизвикувал полицајците.

Четири лица биле пренесени во Полициската станица „Кисела Вода“. Таму биле сместени во 2 ќелии и иако биле затворени, од рацете не им биле отстранети лисиците. Врзани со лисици останале 2 часа, а на нивно барање да им бидат отстранети, од полициските службеници добиле одговор дека лисиците не можат да ги отстранат, затоа што клучеви имале само припадници на специјалната единица „Алфа“. Известувањето за причините за нивното апсење се случило дури околу 3:00 часот изутрината. Не им била дадена задолжителната поука за можноста да известат лице од семејството, а еден инспектор им рекол дека за нивната изјава нема да им треба адвокат. Само на еден од уапсените му било дозволено да телефонира, но откако повикот бил остварен, лицето од другата страна не можело да го слушне. Уапсените пред истражен судија биле изнесени околу 19:00 часот.

По разговорот и увид во Решението за спроведување на истрага, Хелсиншкиот комитет, постапувајќи по барањето за бесплатна правна помош, на подносителите им помогна при составувањето на жалба против решението. На 10 јуни 2013 година, истражниот судија во предметот, по барање на ОЈО Скопје, ја запре истрагата со што потврди дека четирите лица не се сторители на кривичното дело „Напад на службено лице при вршење работи од безбедноста“, како што тврделе полициските службеници во кривичната пријава.

Со ваквите дејствија полициските службеници сториле неколку кривични дела: Телесна повреда (член 130 КЗ), Малтретирање во вршење на службата (член 143 КЗ), Противправно лишување од слобода (член 140 КЗ), Нарушување на неповредливоста на домот (член 145) и Лажно пријавување на кривично дело (член 366 КЗ). Дополнително, полициските службеници на уапсените лица им ги повредиле процесните права на известување на член на семејството и правото на бранител, а во полициската станица биле третирани нехумано и недостоинствено. Поради сите наведени причини, испративме претставка до Секторот за внатрешна контрола при МВР од каде добивме одговор дека полицијата постапувала според своите надлежности.

ПОЛИЦИСКА ТОРТУРА ВО КПУ ИДРИЗОВО

По поднесено барање за бесплатна правна помош од страна Селим Демо, татко на Зухер Ибраимов, Хелсиншкиот комитет активно го следеше и постапуваше во случајот на тортура во КПУ Идризово во кој на осуденото лице г. Ибраимов, по нападот од страна на припадник на секторот за безбедност, хируршки му беа

---

² <http://youtu.be/YANe1cn2zFM>

отстранети бубрег и слезина. Инцидентот се случил во КПУ Идризово на 12 март 2013 година, во местото викано „свињарник“ кога г. Ибраимов заедно со уште едно осудено лице поправале телевизор. Кога г. Ибраимов бил здогледан од припадник на секторот за безбедност бил запрашан што прави таму по што веднаш и без причина започнал да го тепа.

По бруталното претепување, г. Ибраимов бил затворен во неговата ќелија, но вечерта по нагло влошување на здравствената состојба. Кога забележал дека во неговата урина има крв, веднаш се јавил кај својот татко по што следниот ден бил хоспитализиран во Клиниката за урологија. Со оглед на природата и тежината на повредата индицирана е итна хируршка интервенција при што неопходно било вадење на левиот бубрег и слезината. Според лекарскиот наод, ваквата здравствена состојба би била загрозувачка по животот на г. Ибраимов поради која причина директорката на Управата за извршување на санкции дозволи 30 дневно мирување на затворската казна. Во соработка со адвокатот на г. Ибраимов, Хелсиншкиот комитет од директорот на КПУ Идризово и судијата за извршување на санкциите побара подолго отсуство од затворот. И во двата случаи беше одговорено позитивно.

За жал, она што веќе се претвори во македонска пракса, се случи и во овој предмет. Основното јавно обвинителство, наместо да го идентификува овој случај како класичен пример за тортура и да го гони согласно Член 142 - Мачење и друго сурово, нечовечно или понижувачко постапување и казнување, беше подигнат обвинителен акт за кривичното дело – Тешка телесна повреда. И покрај тоа што за второво кривично дело, кога е оштетен некој важен орган, е предвидена затворска казна до 10 години, ОС Скопје 1 донесе пресуда со која обвинетиот го осуди на 6 месечна затворска казна. Доколку пресудата стане правосилна, од оваа затворска казна ќе се одбијат повеќе од 3 месеци кои осудениот ги помина во куќен притвор.

Хелсиншкиот комитет упатува порака до властите да спроведат политика на нулта толеранција за акти на тортура од страна на службени лица. Крајно време е да се соочиме со феноменот на неказливост и солидаризирање на Јавното обвинителство и судството со полицијата. Главниот фокус мора да се насочи кон жртвите на тортура за кои државата се уште не обезбедува соодветна правна, медицинска, психолошка и социјална поддршка. За постигнување на оваа цел, апелираме најитно да се имплементира ЕУ Директивата 2012/29 за воспоставување на минимум стандарди за правата, поддршката и заштитата на жртвите на криминал.

ДИСКРИМИНАЦИЈА

ДИСКРИМИНАЦИЈА КОН ЖЕНИТЕ И ПОВРЕДИ НА ПРАВА

Хелсиншкиот комитет во изминатите три месеци забележа зголемување и активирање на негативна кампања насочена кон статусот и положбата на жената во Република Македонија како и нејзино јавно дискриминирање, дискредитирање, етикетирање и минимизирање на човековите права и слободи, како и нарушување на конкретни

права како што се репродуктивните права, слободниот избор, приватноста, самостојност во носење на одлуки при располагање со сопственото тело како и нејзино подредување наспроти улогата на мажот.

Дискриминација насочена кон жените во Република Македонија

Хелсиншкиот комитет ја осуди изјавата на Митрополитот Петар преку која тој повторно изнесе наводи дека жените се причина за зголемениот број на разводи во Република Македонија затоа што истите не сакале да прифатат дека главата во куќата е мажот и жените треба да бидат подвластени на мажот. Според Митрополитот Петар, жените или ќе ја спасат или ќе ја уништат македонската нација и црквата зошто она што ќе се зачне во утробите на мајките треба да се роди ако сакаме да опстоиме како нација, народ, држава и како црква.

Преку вака јавно искажаните ставови Митрополитот Петар стори директна повреда на член 9 од Уставот на РМ во кој е утврдено дека сите граѓани се еднакви во слободите и правата независно од полот, член 25 со кој се гарантира почитување и заштита на приватноста на личниот и семејниот живот на секој граѓанин, на неговото достоинство и угледот и член 41 во кој е утврдено правото на човекот слободно да одлучува за создавање на деца, како и повреда на одредбите од Законот за спречување и заштита од дискриминација и Законот за еднакви можности на мажите и жените. Дополнително, со ваквите изјави се повредува и секуларноста на државата од црквата, која е уставна категорија и според која црквите, верските заедници и други религиозни групи се одвоени од државата.

Ваквите мизогинични изјави се спротивни на сите меѓународни механизми преку кои се гарантира рамноправноста на жената, нејзиното право на избор и репродуктивните права, посебно на одредбите од Конвенцијата за елиминирање на сите форми на дискриминација на жената, чиј потписник е и Република Македонија. Имено, во член 5 од Конвенцијата е предвидено дека државите ги преземаат сите погодни мерки заради измена на општествените и културните обичаи во поглед на однесувањето на мажите и жените, за да се отстранат предрасудите, како и вообичаената и секоја друга практика, заснована врз сфаќањето за инфериорноста или супериорноста на едниот или другиот пол или традиционалната улога на мажите, односно жените.

Хелсиншкиот комитетот смета дека Комисијата за заштита од дискриминација и правниот застапник при нееднаков третман на жените и мажите, како дел од Министерството за труд и социјална политика, треба да поведат постапка за утврдување на дискриминација врз основа на пол и род, сторена од страна на Митрополитот Петар.

Повреди на права преку измени на Закон за прекин на бременоста

Хелсиншкиот комитет учествуваше во јавната расправа организирана по повод новиот Предлог-законот за прекин на бременоста одржана во Комисијата за здравство при Собранието на РМ. И покрај укажаните грешки во предложениот закон, во Собранието се оддржа амандманска расправа со што беа направени направени мали отстапки од првичната верзија, меѓутоа во целост не беа прифатени забелешките на

преставниците на невладините организации поддржани од здравствени работници и Асоцијацијата на гинеколози на Република Македонија. Хелсиншкиот комитетот, заедно со други граѓански здруженија, ги посочија следните повреди на права:

- Усвоениот закон за прекинување на бременост воведува рестриктивни механизми кои во голема мера ќе влијаат врз слободното формирање на волја кај жената дали да ја прекине бременоста или не. Министерството за здравство преку одредбите за поднесување писмено барање за прекинување на бременоста, како и задолжителното советување на бремената жена од страна на лекарот, со пропишување на формата и содржината на барањето и содржината и начинот на советување, создава можност за манипулирање и ограничување на нејзиното право на избор за прекин на бременоста.

- Постои можност притисокот врз жената да продолжи во рамки на предвиденото задолжителното време на чекање од три дена по извршеното советување, односно „време за размислување и преиспитување на донесената одлука за абортус.“ При донесувањето на Законот целосно се игнорирани најновите стандарди за унапредување на репродуктивните права на жената, а уште помалку локалниот контекст во кој Законот треба да се спроведува. Женската слобода и животните избори се ограничени на носење и раѓање деца, некритичко прифаќање на стереотипите и општествените обичаи врзани за жената, како и опресивните обврски кои се врзани со нив.